

**PESA INTERNATIONAL
JOURNAL OF
SOCIAL STUDIES**

**PESA ULUSLARARASI
SOSYAL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ**

February 2018, Vol:4, Issue:1 Şubat 2018, Cilt:4, Sayı:1
e-ISSN: 2149-8385 p-ISSN: 2528-9950
journal homepage: www.sosyalarastirmalar.org

Tercüme: Yoksulluk Kültürü

Lewis, Oscar (1966). "The Culture of Poverty", *SCIENTIFIC AMERICAN*, Cilt 215(4) ss. 19-25.

Zeynel Abidin KILINÇ

Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, zkilinc@sakarya.edu.tr

<https://doi.org/10.25272/j.2149-8385.2018.4.1.18>

ARTICLE INFO

Article History:

Received 2 Jan 2018

Accepted 2 Feb 2018

© 2018 PESA All rights reserved

Yoksulluk ve sözde yoksulluğa karşı mücadele mevcut İdarenin iç siyasetinde önemli bir temadır. Görülmemiş düzeyde maddi refah içinde olan bir toplumda – ortalama hane başı yıllık gelir 7.000 doları aşmaktadır – resmi rakamlara göre 50 milyondan fazla bireyi kapsayan 18 milyon aile yıllık 3.000 dolar olan “yoksulluk sınırı” altında yaşamaktadır. Bu insanların durumunu düzeltmek için 1,600 milyon dolarlık Federal fonlar doğrudan Ekonomik Fırsat Birimi aracılığıyla ve ilaveten yüzlerce milyon dolar dolaylı olarak sağlık, eğitim, sosyal yardımlar ve kentsel işler üzerine yapılan Federal harcamalarla dağıtılır.

Bu rakamların gösterdiği üzere yoksullara yönelik faaliyetteki artışa paralel olarak yoksulluk konusunda sosyal bilimlerde yapılan çalışmalarda da bir artış vardır. Yeni çalışmalar yoksulluğa dair literatürde, tarih boyunca atasözlerinde ve popüler deyimlerde mevcut olan aynı iki zıt değerlendirmeyi ileri sürer. Yoksul kişi kutsanmış, erdemli, dürüst, huzurlu, hakkaniyet sahibi, nazik ve mutlu olarak tasvir edildiği gibi çağdaş araştırmacılar da yoksulların kendi kendilerine yetme, liderlik ve topluluk örgütlenmesine dair muazzam ama ihmal edilmiş kapasitelerine vurgu yaparlar. Bunun zıddına, yoksul miskin, adi, sefil, vahşi, suça meyyal ve kötü olarak tasvir edildiği gibi diğer grup araştırmacılar yoksulluğun bireysel karakter üzerindeki daimi tahrip edici etkilerine işaret eder ve yoksulluk programlarının doğru düzgün tesis edilmiş otoriteler tarafından yönlendirilmesini ve kontrol edilmesini vurgularlar. Bu bakış açıları çatışması kısmen Federal ve yerel görevliler arasındaki bu programların siyasal kontrolü mücadelesini yansıtır. Kafa karışıklığı kısmen de, çalışmanın ve ilginin varoş topluluğu ve ailesinden ziyade yoksulluğun bireysel kurbanı üzerine yoğunlaşmasından ve bunun sonucunda yoksulluk ve benim yoksulluk kültürü diye adlandırdığım şey arasındaki ayrımı yapamamaktan kaynaklanır.

Tabir caziptir ve mevcut literatürde zaman zaman hem kullanılır hem de istismar edilir. Yoksulluk kültürü kavramı benim çalışmalarımda Batı toplumunda kendine özgü yapısı ve rasyonelitesi olan bir alt kültürü, nesilden nesile aile çizgisinde aktarılan bir hayat tarzını pozitif kavramlarla tasvir eden belirli bir kavramsal model için bir etikettir. Yoksulluk kültürü sadece bir şeyin eksikliğine işaret eden bir mahrumiyet veya düzensizlik değildir. Geleneksel antropolojik anlamda bir kültürdür; yani insanlara yaşam için beşeri problemlere hazır çözümleri olan bir plan sunar ve bu nedenle önemli bir uyum sağlama işlevi görür. Bu tarz bir

hayat ulusal sınırları ve uluslar içerisindeki kır-kent ayrımını aşar. Her nerede ortaya çıkarsa uygulayıcıları aile yapıları içerisinde, bireyler arası ilişkilerde, harcama alışkanlıklarında, değer sistemlerinde ve vakit/zaman alışkanlıklarında kayda değer bir benzerlik gösterirler.

Bu karmaşık insan davranışı hakkında yeterince bilgi yoktur. Kavramın bana ait versiyonu, çalışmalarım ilerledikçe gelişti ve benim ve başkalarının yapacağı çalışmalarla değişmeye de devam edecektir. Yoksulluk kültürü üzerine literatürün azlığı aşırı yoksullar ve yoksullukla mücadele programlarının uygulanmasından asıl sorumlu olan orta sınıftan sosyal bilimciler, sosyal hizmetler çalışanları, öğretmenler, sağlıkçılar, rahipler vb. arasındaki mevcut iletişim boşluğunun bir ölçüsüdür. Yoksulluk kültüründe kabul edilen davranışların çoğunluğu toplumun benimsediği ideallere terstir. Bu nedenle “çok-problemlı” aileler üzerine yazarken sosyal bilimciler genellikle onların istikrarsızlığını, düzen, yönelim ve örgütlenme eksikliğini vurgular. Fakat benim gözlemlerime göre, yoksulların davranışları açıkça düzenli ve makul biçimde tahmin edilebilir nitelikte gözükür. Sık sık yoksulların hayat tarzlarının daimi tekrarlanıyor olmasına ve çok katı oluşuna hayret ettim.

Yoksulluk kültürü kavramı bazı davranış biçimlerini etnik, ulusal veya bölgesel gruplara özgü davranışlar olarak gören yanlış kanaati düzeltmeye yardımcı olabilir. Örneğin, Amerika’da siyahi ailelerde geleneksel usulde evliliğin ve aileyi idare edenin kadın olmasının yaygınlığı siyahi ailelere özgü diye düşünülmüş ve siyahilerin kölelikten kaynaklanan tarihsel tecrübelerine atfedilmiştir. Gerçekte ise, bu tür aileler yoksulluk kültürünün temel özelliklerini gösterir ve bu özellikler dünyanın birçok bölgesinde çeşitli toplumlarda ve kölelik tarihi olmayan toplumlarda da bulunur. Gerçi günümüzde bu tarz genellemeler yapmak mümkünse de bu zor ve dokunaklı konu hakkında daha öğrenilecek çok şey vardır. Yoksul ailelere dair çok çeşitli ulusal bağlamlarda yoğun antropolojik çalışmaların olmayışı - özellikle de sosyalist ülkelerde - yoksulluk kültürünün kültürler üstü sabit [tüm kültürlerde aynı olan] özelliklerinin güvenilir bir formülasyonu önünde ciddi bir engel teşkil etmeye devam eder.

Benim yoksulluk ve aile hayatı çalışmalarım büyük oranda Meksika üzerine yoğunlaşır. Zaman zaman Meksikalı arkadaşlarım nazik biçimde kendi ülkemdeki yoksulluk üzerine çalışmamı teklif ettiler. Bu yönde ilk teşebbüs olarak şu an Porto Rikolu aileleri çalışıyorum. Geçen üç yıl boyunca ekibimle birlikte San Juan’daki dört varoş bölgesindeki temsil özelliği gösteren 100 aile ve onların New York kentindeki akrabalarından 50 aile üzerine veri topluyorum.

Metodumuz sosyolojinin, antropolojinin ve psikolojinin geleneksel tekniklerini içerir. Her bir denek için 12 saat gerektiren 19 anket dizisini kapsar. Anketler aileyi ve her bir yetişkin bireyin çalışma hayatını; aile ilişkilerini; gelir ve harcamayı; haneye ve bireylere ait tüm eşyaları; bu ailelerin çocukları için bir tür sosyal güvenlik işlevi gören ve yetişkinler arasında özel yükümlülükler tesis eden arkadaşlık biçimlerini, özellikle de *compadrazgo* veya vaftiz ebeveynlerini; mevcut sağlık durumlarını ve sağlık geçmişlerini; siyaseti; dini; dünya görüşünü ve “kozmopolitanizm”i tarar. Açık-uçlu mülakatlar ve psikolojik testler (örneğin, tematik algılama testi, Rorschach testi ve cümle tamamlama testi) bu evrenin bir örneğine uygulanmaktadır.

Bütün bu çalışma seçilen az sayıda ailenin yakından incelenmesi için gerekli bağlamı kurmaya hizmet eder. Çünkü aile küçük bir toplumsal sistemdir ve antropolojinin bütüncül yaklaşımına elverişlidir. Bütüncül-aile çalışmaları bir tarafta kültür diğer tarafta birey şeklindeki kavramsal kutuplaşma arasındaki boşluğu kapatır ve hem kültür hem de kişiliğin gerçek hayatta olduğu biçimde ilişkili halde gözlemlenmesine imkân sağlar. San Juan ve New York gibi büyük metropollerde aile standart çalışma birimidir.

Amacımız tercihen ‐ailelerimizi‐, asgari müdahale ile doğal ortamlarında gözlemlemektir. Bu tür yoğun bir çalışma yine de kaçınılmaz biçimde derin kişisel bağlar kurmayı gerektirir. Çalışma ekibimde daha önceden ailelerini çalıştığım iki Meksikalı var; onların Porto Riko varoşlarına ‐Meksikalı bakış açısı,‐ Meksikalı ve Porto Rikolu alt-kültürler arasındaki benzerliklere ve farklılıklara işaret etmeye yardım etmektedir. Aile partilerine, taziyelere ve vaftiz törenlerine katılarak, acil çağrılarına cevap vermeye, hastalarını hastaneye götürmeye, mensuplarını hapisneden almaya, onlar için başvuru formları doldurmaya, onlarla birlikte kiralık yer aramaya, iş bulmalarına ya da sosyal yardım almalarına yardım ederek epeyce vakit harcadık. Bu ailelerin her bir ferdi ile teyple kayda aldığımız mülakatlar gerçekleştirdik; hayat hikâyelerini ve çok çeşitli ve kapsamlı konulara ilişkin sorulara cevaplarını kaydettik. Malzememizi düzene koymak için her bir ailenin haftalık veya aslında gün gün hikâyesini samimi görüşmelerle yeniden düzenledik ve tüm günleri tamamladık. Bu çalışmanın ilk cildi önümüzdeki ay *La Vida, a Puerto Rican Family in the Culture of Poverty – San Juan and New York* [*İşte Hayat: Yoksulluk Kültürü İçerisinde Bir Porto Riko Ailesi – San Juan ve New York*] başlığı ile Random House tarafından yayınlanacak.

Dünyada birçok yoksul insan vardır. Aslında, az gelişmiş ülkelerde yaşayan dünya nüfusunun üçte ikilik kısmının yoksulluğu haklı biçimde ‐problemlerin problemi‐ olarak tanımlanır. Fakat bunların tamamı yoksulluk kültürü içerisinde yaşamaz. Çünkü bu tür bir hayat tarzının [yoksulluk kültürü] ortaya çıkması ve gelişmesi için belirli ön şartların olması zorunludur.

Yoksulluk kültürünün ortaya çıkacağı ortam, düşük ücretli vasıfsız işçiler için kalıcı yüksek işsizlik ve istihdam eksikliğinin olduğu ücretli işçilik ve kâr amaçlı üretime dayanan nakit ekonomisidir. Toplum düşük gelirli nüfus için, gerek gönüllü gerekse devlet eliyle, sosyal, siyasal ve ekonomik örgütlenme sunmada başarısızdır. Çekirdek aile esaslıdır ve her iki ebeveyn tarafından da akrabalık bağları vardır. Bu aile tipi tek ebeveyn üzerinden akrabalık bağının tanımlandığı geniş akrabalık sistemi ve klandan ayrılır. Baskın sınıf, tutumlu olmaya ve zenginlik ve mülkiyetin biriktirilmesine değer atfeden ve yukarı doğru mobilizasyon imkânını vurgulayan ve düşük ekonomik statüyü bireysel yetersizlik ve kalitesizlikle açıklayan değerleri empoze eder.

Bu şartların hâkim olduğu ortamlarda bazı yoksullar arasında gelişen hayat tarzı yoksulluk kültürüdür. Bu nedenle yoksulluk kültürünü Batılı toplumsal düzenin bir alt-kültürü olarak tasvir ettim. Yoksulluk kültürü, yoksulların sınıf yapılı, epeyce bireyselleşmiş kapitalist toplumdaki kendi marjinal konumlarına karşı hem bir adaptasyon hem de bir reaksiyondur. Yoksulluk kültürü kapitalist toplumlarda marjinal toplulukların üyelerinin baskın değerler ve amaçlar açısından başarılı olma ihtimallerinin olmadığını fark etmeleri ile ortaya çıkan umutsuzluk ve çaresizlik duygusuyla başa çıkma gayretlerini temsil eder. Yoksulluk kültürünün birçok özelliği, yoksulların - bazı hizmetleri almaya uygun olmadıkları, mali güçleri yetmediği ya da kayıtsız kaldıkları ve güvenilmez oldukları için - toplum kurumları ve birimleri tarafından karşılanmayan ihtiyaçlarını karşılayabilmek için yerel, spontan çabalar olarak görülebilir.

Bir kez yoksulluk kültürü ortaya çıkınca kendi kendini devam ettirme eğilimindedir. Varoş çocukları altı veya yedi yaşına ulaştığında genellikle alt-kültürlerinin temel davranışlarını ve değerlerini benimsemiş olurlar. Bundan sonra, hayatları boyunca değişen şartlar veya iyileşen fırsatlardan tam olarak yararlanabilmek için psikolojik olarak artık hazır değillerdir.

Benim çalışmalarım yoksulluk kültürünü niteleyen 70 civarında özellik tespit etmiştir. Belli başlıları sistemin dört boyutunda açıklanabilir: alt-kültür ve toplum ilişkisi; varoş topluluğunun yapısı; aile yapısı ve bireyin davranışları, değerleri ve karakter yapısı.

Yoksulların toplumun temel kurumlarına entegre olamaması ya da toplumla bağlantılarını koparmaları yoksulluk kültüründe hayati unsurdur. Bu durum, varoş topluluğunda yoksulluk, ayrışma ve ayrımcılık, korku, şüphecilik ve duyarsızlık gibi çeşitli faktörlerin ve alternatif

kurumların ve prosedürlerin gelişmesinin bileşik etkisini yansıtır. Bu insanlar sendikalara veya siyasal partilere üye değildirler ve bankalar, hastaneler, mağazalar veya müzelerden çok az yararlanırlar. Hapishane, ordu ve sosyal yardım sistemiyle ilişkileri yoksulluk kültürünün özelliklerinin bastırılması için çok az şey sağlar. İnsanların ancak yaşamasına yetecek imkânlar sağlayan bir yardım sistemi yoksulluğu ve mevcut umutsuzluk duygusunu ortadan kaldırmak yerine sürekli hale getirir.

Yoksulluk kültürü içerisindeki insanlar çok az zenginlik üretir ve bu nedenle de çok az şey elde ederler. Kronik işsizlik ve düşük istihdam, düşük ücret, mülkiyetin olmaması, tasarruf yokluğu, evde yiyecek azlığı ve kronik nakit sıkıntısı aile ve bireyi bir kısır döngüye hapseder. Bu nedenle, nakit kıtlığından dolayı varoş hane reisi genellikle yüksek fiyattan küçük miktarlarda yiyecek satın alır. Varoş ekonomisi içe döner; sık sık kişisel eşyaların rehine bırakılması, fahiş faiz oranları ile borçlanma, komşular arasında enformel kredi kartı düzenlemeleri, ikinci el elbise ve eşyaların kullanımı gözlemlenir.

Orta sınıf değerlerinin farkındadırlar. İnsanlar bu değerler üzerine konuşur ve hatta bazılarının kendilerine ait olduğunu ileri sürerler. Ama genel olarak bu değerlere göre yaşamazlar. Yasayla, kilise aracılığı ile veya her ikisi ile evlenme işleminin ideal evlenme biçimi olduğunu söylerler fakat çok azı evlenir. Düzenli işi, çocuklarına devredebileceği mülkiyeti ve zenginlik imkânı olmayan, gelecek beklentisi olmaksızın gününbirlik yaşayan, evlilik ve boşanmanın gerektirdiği masraflar ve yasal zorluklardan kaçınmak isteyen erkekler için serbest birliktelik veya anlaşmaya bağlı evlilik [resmiyeti olmaksızın] gayet makuldür. Diğer taraftan kadınlar, muhtemelen olgun olmayan, şiddet kullanacak ve genellikle güvenilemez olan erkeklerden gelen evlilik tekliflerini reddederler. Kadınlar, karşılıklı rızaya dayanan evlilik biçiminin erkeklerin sahip olduğu özgürlük ve esnekliğin birazını kendilerine de sağlayacağını düşünürler. Çocuklarının babalarına yasal kocalık statüsü vermeyerek çocuklar üzerinde kadınlar daha güçlü hak sahibi olurlar. Kendi mülkiyetleri üzerinde de tek tasarruf sahibi olmaya devam ederler.

Toplumla bağlantıyı koparmaya ilaveten baskın sınıfın temel kurumları olarak görülen kurumlara düşmanlık vardır. Polis nefreti, devlete ve yüksek mevkilerdekilere karşı güvensizlik ve kiliseyi de kapsayan bir alaycılık vardır. Böylece yoksulluk kültürü mevcut siyasal düzeni hedef alan siyasal hareketlere katılım ve protesto için belirli bir potansiyel içerir.

Kalitesiz meskeni ve aşırı kalabalığı ile yoksulluk kültürünün topluluğu yüksek düzeyde birlikte yaşama özelliği gösterir fakat çekirdek ve geniş ailenin ötesinde asgari düzeyde örgütlenme vardır. Zaman zaman varoş sakinleri geçici enformel gruplarda bir araya gelirler; varoş bölgesinin tamamını kapsayan komşuluk çeteleri zihnimdeki sıfır devamlılık noktasının ötesine önemli ölçüde geçmeyi temsil eder. Oldukça yüksek düzeyde örgütlü olan toplumumuzda yoksulluk kültürüne marjinalite ve kuralsızlık niteliğini veren şey budur. Çoğu ilkel topluluklar çağdaş varoş sakinlerinden daha yüksek düzeyde sosyo-kültürel örgütlenme gerçekleştirir. Bu, bir varoş mahallesinde topluluk duygusu ve *esprit de corps* [birlik ruhu] olmadığı anlamına gelmez. Gerçekte, varoşların duvarlarla veya diğer fiziki engellerle çevrelerinden izole edildiği, kiraların düşük ve ikametinin istikrarlı ve nüfusun ayrı bir etnik, ırksal veya dil topluluğundan oluştuğu yerlerde topluluk duygusu bir köydeki topluluk duygusuna yaklaşır. Mexico City ve San Juan kentlerinde bu tür bir bölgecilik, mevcut varoş alanları dışında ucuz ev sıkıntısı nedeniyle ortaya çıkmıştır. Güney Afrika'da bu tür bir duygu kırsal göçmenleri önceden belirlenen bölgelere yerleşmeye zorlayan *ayrımcılık* politikası ile aktif biçimde empoze edilmiştir.

Yoksulluk kültüründe aile çocukluk dönemini insan hayatının özel olarak uzun ve korunmuş bir aşaması olarak kutsamaz. Cinsel ilişki tecrübesi erken yaşlarda gerçekleşir. Rızaya dayalı ailenin istikrarsızlığı nedeniyle aile anne merkezli olma ve annenin geniş ailesine bağlanma eğilimine sahiptir. Evin kadın reisi otoriter yetkiye sahiptir. Aile birliğine dair konuşmalarda yapılan bol miktarda vurguya rağmen kardeşler arasında, sınırlı imkânlar ve anne sevgisi için rekabet yoğundur. Çok az mahremiyet vardır.

Bu kültürde yetişen birey güçlü bir kadercilik, çaresizlik, bağımlılık ve aşağılık duygusuna sahiptir. Mevcut literatürde sık sık Amerikalı siyahilerin özellikleri olarak vurgulanan bu özelliklerin ayrı bir etnik veya ırksal grup olarak dışlanmayan veya ayrımcılığa maruz kalmayan Mexico City ve San Juan kentlerindeki varoş sakinlerinin de özellikleri olduğunu tespit ettim. Diğer özellikler hepsi de anneden mahrumiyeti yansıtan yüksek derecede zayıf ego yapısı, şifahi kültür ve cinsiyet tercihinde belirsizliği; tensel hazzı ertelemeye yönelik ve geleceğe dair plan yapmaya karşı görece irade zayıflığı ile güçlü bir günü birlik yaşama eğilimi ve her türden psikolojik patolojilere karşı yüksek düzeyde toleransı kapsar. Erkeğin üstün olduğuna dair yaygın bir inanç ve erkekler arasında *maçoluğa* karşı güçlü bir hassasiyet vardır.

Çok az tarih bilinci ve bakış açısında taşralılık ve yerel özellikler gösteren bu insanlar sadece kendi mahallelerini ve kendi hayat tarzlarını bilirler. Genellikle kendi problemleri ile dünyanın başka yerlerindeki kendi benzerlerinin problemlerinin benzerliğini fark edecek bilgi, vizyon ve ideolojiye sahip değildirler. Statü sembollerine karşı duyarlı olmakla birlikte sınıf bilinci yoktur.

Yoksulluk ve yoksulluk kültürü arasındaki fark burada tanımlanan model için hayati önemdedir. Hayat tarzını bu alt-kültüre dâhil etmeyeceğim birçok yoksul topluluk örnekleri vardır. Antropologlar tarafından çalışılan birçok ilkel ve yazı öncesi toplumlar düşük teknoloji veya kıt kaynaklar ya da her ikisi nedeniyle şiddetli yoksulluktan mustarıptır. Yine de bu insanların en basitleri bile yüksek dereceli toplumsal örgütlenmeye ve görece bütünleşmiş olmuş, tatmin edici ve kendine yeten bir kültüre sahiptir.

Hindistan'da, debbağlık yapan Çamaralar ve çöpçülük yapan Bhangiler gibi sefil alt-kast topluluklar topluma entegredir ve özerk yönetime sahip pañçayat kurumları vardır. Pañçayatları ve tek ebeveyn üzerinden geniş akraba sistemleri veya klanları onlara güçlü bir kimlik ve devamlılık duygusu sağlayacak şekilde köy sınırlarını aşar. Bu toplulukları çalışırken yoksulluklarına eşlik eden bir yoksulluk kültürü görmedim.

Doğu Avrupa'nın Yahudileri genellikle gettolara mahkûm yoksul kentli insanlardı. Fakat yoksulluk kültürünün birçok özelliğini göstermezler. Öğrenmeye büyük değer atfeden bir okur-yazarlık geleneğine sahiptiler; birçok gönüllü teşekkül tesis ettiler ve haham etrafındaki merkezi cemaat örgütlenmesine gönülden bağlandılar ve seçilmiş halk olduklarını öğreten bir dine sahiptiler.

Yoksulluk kültüründen ayrışan biraz spekülâtif bir örneği dördüncü farklı örnek olarak aktaracağım. Küba'ya dair sınırlı doğrudan gözlemime ve dolaylı delillere dayanarak sosyalist ülkelerde yoksulluk kültürünün olmadığına inanma eğilimindeyim. 1947'de Havana'da bir varoşta çalışma yaptım. Yakın zamanda aynı varoş bölgeyi ve aynı ailelerin bazılarını yeniden ziyaret etme fırsatım oldu. Güzel yeni bir anaokulu hariç, bölgenin fiziki yönleri çok az değişmişti. İnsanlar eskisi kadar fakirdi fakat Birleşik Devletler'deki kent varoşlarının yoksulluk kültürünün tipik semptomlarından çaresizlik duygusu ve kayıtsızlığın çok az oluşundan etkilendim. Varoş artık çok örgütlü idi; apartman komiteleri, eğitim komiteleri, parti komiteleri. İnsanlar alt sınıfı insanlığın umudu olarak tebci eden bir doktrinde yeni bir güç ve önemli olma duygusu edinmişti ve silahlanmışlardı. Bir Kübalı memur bana Kastro hükümetinin suçlulara silah vererek fiilen suçu ortadan kaldırdığını söyledi!

Öyle anlaşılıyor ki, Castro rejimi – Marx ve Engels’i revize ederek – sözde *lumpenproleteryayı* doğası gereği reaksiyoner ve anti-devrimci güç diye ortadan kaldırmak yerine onlarda devrimci bir potansiyel keşfetti ve bu potansiyeli kullandı. Frantz Fanon, *The Wretched of the Earth* [*Yeryüzünün Lanetlileri*] başlıklı eserinde bu sınıfın Cezayir devrimindeki rolünü benzer biçimde değerlendirir: “Bu insan yığını içerisinde *lumpenproleteryanın* merkezindeki bu varoş ahalisinde isyan, kentli öncü grubunu bulmuştur. Zira *lumpenproleterya*, açlıktan kıvranan bu insan sürüsü, kabilelerinden ve klanlarından sökülüp alınmış olan bu topluluk sömürgeleştirilmiş toplumların en spontane ve en radikal devrimci güçlerini teşkil eder.”

Düşük gelirlili Porto Rikolular arasında çok az devrimci ruh veya radikal ideoloji bulduğum doğrudur. Çalıştığım ailelerin çoğu siyaseten muhafazakârdı, yaklaşık yarısı ülkenin siyasetinde baskın olan Popüler Demokratik Parti’ye karşı sağda muhalefet yapan Devletçi Cumhuriyet Partisi’ni destekliyordu. Bu nedenle yoksulluk kültürü içerisinde yaşayan insanların protesto eğilimi ulusal bağlam ve tarihsel şartlara bağlı olarak ciddi biçimde farklılık gösterir. Cezayir’in aksine Porto Riko’daki bağımsızlık hareketi çok az kitlesel destek elde etmiştir. Bağımsızlık davası çok önceden başlayan Meksika’da başkentin yeni ve eski varoşlarındaki sakinlerini harekete geçirecek bu tür bir hareket artık yoktur.

Yine de yoksulları örgütleyen ve onlara ümit veren ve etkin biçimde toplumla bir dayanışma duygusunu teşvik eden herhangi bir hareket – ister dini, ister pasifist veya devrimci olsun – yoksulluk kültürünün psikolojik ve sosyal özünü etkin biçimde tahrip etmek durumundadır. Bu açıdan Amerikan siyahilerinin sivil haklar hareketinin, ekonomik kazanımlarından daha çok, onların kendilerine saygılarını ve onurlarını artırdığını düşünüyorum; elbette her iki tür ilerleme karşılıklı biçimde birbirini güçlendirdi. Amerikan siyahilerinde yoksulluk kültüründe ilave ırk ayrımcılığı dezavantajı, San Juan ve Mexico City kentlerindeki varoşlarda ve benzeri şekilde Güneydeki beyaz yoksullar arasında mevcut olmayan devrimci protesto ve örgütlenme için potansiyel oluşturdu.

Eğer düşündüğüm gibi yoksulluk kültürü kapitalist safhanın sosyal refah devleti öncesi serbest piyasa ortamında geliyor ve bu ortama özgü ise o zaman kolonyal toplumlara da özgü olmalıdır. Yoksulluk kültürü için en muhtemel adaylar hızlı değişen toplumun aşağı tabakalarına mensup ve hali hazırda kısmen topluma yabancılaşmış insanlardır. Bu nedenle bu alt-kültürün tespit edileceği yer emperyal işgalin yerel sosyal ve ekonomik yapıyı tahrip ettiği ve yerel ahaliyi muhtemelen nesiller boyunca hizmetçi statüsünde tuttuğu veya kolonyal ekonominin feodalizmden kapitalizme geçilen daha sonraki evriminde bulunur. Latin Amerika’da olduğu gibi kentlere göç eden topraksız kırsal işçilerin, Hindistan’da olduğu gibi iyi örgütlenmiş geleneksel kültüre sahip istikrarlı köylerden göç edenlere nazaran, bu hayat tarzına daha kolay biçimde düşmesi beklenebilir. Yine de yoksulluk kültürünün Bombay ve Kalküta varoşlarında hali hazırda gelişip gelişmediğine bakmak gerekir. Latin Amerika ile kıyaslandığında da birçok Afrika kabile topluluğunun güçlü kolektif yapısı bu kıtanın yeni kasabalarında ve kentlerinde yoksulluk kültürünün tam olarak gelişmesini engelleyebilir veya geciktirebilir. Güney Afrika’da baskının ve *apartheid* adı altında ayrımcılığın kurumsallaşması Afrikalı siyahiler arasında koruyucu bir aidiyet hissini ve grup bilincini teşvik etmeye başlamış olabilir.

Bu nedenle yoksulluk kültürünün mevcudiyeti, ilerlemesi veya gerilemesine dair delilleri gözlemlerken veya değerlendirirken beşeri kurumların ileriye doğru dinamik yönlerine dikkat etmek gerekir. Topluma ilişkin boyutuyla ölçüldüğünde bazı varoş sakinleri, bir başka ülkedeki benzer toplulukların mensuplarından daha derin bir yoksulluğa maruz kalsalar bile ulusal gelenekleri ile daha sıcak bir özdeşleşmeye sahip olabilirler. Mexico City kentinde çalıştığımız insanların epeyce bir kısmı, çok az ya da hiç okula gitmemiş olanlar da dâhil olmak üzere,

Cuauhemoc, Hidalgo, Rahip Morales, Juarez Diaz, Zapata, Carranza ve Cardenas'ı biliyordu. San Juan kentindekilere Ramon Power, Jose de Diego, Baldorioty de Castro, Ramon Betances, Nemesio Canales, Llorens Torres hiçbir şey hatırlatmıyordu. Çok azı merhum Albizu Campos hakkında konuşabiliyordu. Fakat düşük gelirli Porto Rikolular için tarih Munoz Rivera ile başlar ve onun oğlu Munoz Marin ile sona erer.

Ulusal bağlam, kadercilik ve umutsuzluk duygusunun hayati özelliklerinde önem arz eder. Gelişmiş teknoloji, yüksek okur-yazarlık oranı, kitle iletişiminin her yere nüfuz etmesi ve nüfusun her sektörünün görece yüksek beklentileri dikkate alındığında, Birleşik Devletler'in en yoksul ve en marjinal toplulukları bile, aktüel imkânların daha sınırlı olduğu ve otoriter toplumsal düzenin kent ve kırsalda baskın olduğu Ekvador ve Peru'nun varoş sakinlerinden daha fazla geleceğe bakıyor olmalı. Az ya da çok resmen yoksul olarak kabul edilen 50 milyon Birleşik Devletler vatandaşının tahminim %20'si yoksulluk kültüründe yaşar. Bu grubun içerisindeki en kalabalık kısım Siyahiler, Porto Rikolular, Meksikalılar, Kızılderililer ve Güneydeki beyaz yoksullardır. Bu rakamlarda kaygı duyulan kesimler için bir miktar iyimserlik vardır zira yoksulluk kültürünü ortadan kaldırmak yoksulluğun kendisini halletmekten daha zordur.

Orta sınıf insanlar – bu grup şüphesiz çoğu sosyal bilimciyi kapsar – yoksulluk kültürünün olumsuz taraflarına yoğunlaşmaya eğilimlidir. Günübürlük yaşama ve içgüdülerine teslim olma gibi özelliklere eksi puan verirler. Yoksulluk kültürünü idealize veya romantize etmeye niyetim yok – “yoksulluğu övmek yaşamaktan kolaydır.” Fakat bu özelliklerin olumlu yönleri göz ardı edilmemeli. Günübürlük hareket etmek [mevcut anda yaşamak] -gelecek eğilimli orta sınıfta körelmiş olan- spontanelik, tensel zevkler için bir kapasite geliştirebilir. Aslında, çoğu zaman çok zenginlerle (“jet sosyete” ve “kafe toplumu”) çok yoksul olanların ahlak anlayışları arasında yapılabilecek analogiler çok dikkatimi çeker. Fakat genel olarak değerlendirilirse bu yüzeysel bir kültürdür. Onda daha çok acıma duygusu uyandıran, acı çekme ve boşluk vardır. Pek destek veya tatmin sağlamaz; yaygın güvensizlik bireysel çaresizliği ve yalnızlığı daha da artırır. Aslında kültürün yoksulluğu, yoksulluk kültürünün kritik özelliklerinden birisidir.

Yoksulluk kültürü kavramı günümüze kadar belirli ırk, ulus veya bölgesel gruplara özgü kabul edilen bir seri olguyu bir araya getirmeye ve açıklamaya yardım edebilecek bir genelleme sağlar. İstisnai biçimde bize veya Siyahilere (veya herhangi bir etnik grubu damgalayarak o gruba) özgü olduğunu düşündüğümüz problemlerin ayrıştırılmış etnik azınlık grupların olmadığı ülkelerde de endemik olduğu görülmektedir. Eğer maddi yoksulluğun ortadan kaldırılması bir başına yoksulluk kültürünü ortadan kaldıramıyorsa bu alt-kültürün anlaşılması bu amaca özgü tedbirlerin geliştirilmesine katkıda bulunabilir.

Yoksulluk kültürünün geleceği nedir? Bu soruyu değerlendirirken yoksulluk kültürünün nüfusun görece küçük bir kısmını temsil ettiği ülkelerle büyük bir kısmını temsil ettiği ülkeler arasında ayırım yapılmalıdır. Birleşik Devletler'de “en yoksul” kısımla ilgilenen sosyal hizmetler görevlileri tarafından tavsiye edilen temel çözüm onların hayat seviyelerini yavaş yavaş yükseltmek ve orta sınıfa dâhil etmektir. Mümkün olduğu her yerde psikiyatrik destek tavsiye edilir.

Büyük kitlelerin yoksulluk kültürü içerisinde yaşadığı az gelişmiş ülkelerde bu tür bir sosyal hizmet çözümü uygulanabilir gözükmez. Yerel psikiyatristlerin yapabileceği tek şey büyüyen kendi orta sınıflarıyla ilgilenmektir. Bu ülkelerde yoksulluk kültüründeki insanlar daha devrimci bir çözüm arayabilir. Devrimler yoksulluğun kendisini ortadan kaldırmada başarılı olamasa bile toplumda temel yapısal değişimler yaparak, zenginliği yeniden dağıtarak, yoksulları örgütleyip onlara aidiyet, güç ve liderlik hissi sağlayarak genellikle yoksulluk kültürünün bazı başat özelliklerini ortadan kaldırmada başarılı olurlar.